

KARRIER

Az a világ rendje, hogy több szegény ember legyen, mint gazdag, több munkás, mint munkálató, több közlegény, mint tábornok, több proletár, mint arisztokrata, többen egyenek papírból, mint ezüsből, többen járjanak gyalog, mint autón, többen nyaraljanak putriban, mint a Rivierán.

Bármily hihetetlenül hangzik is, sok millió ember él a földtekén, aki nem parancsol, akit a kutya se irigyel és aki a nyelvtanleckéktől haláláig nem találkozik az »egy birtokos több birtok« fogalmával.

Vannak, akikre egy hónapig se emlékeznek. Van, aki bekerül a történelembe.

Azt az utat, amely a szegénységtől a gazdagságig, a munkától a dolgoztatásig, a zsávolyruhától az aranygallérig, a »szépreményűktől a »kegyelmeséig, a papírtól az ezüstig, a fal mellett baktatás-

tól a nyolchengeresben elnyújtózásig, a hazai putritól Cannesig, a névtelen sírtól a szoborig és a halhatatlanságig vezet, — azt az utat nevezik karriernek.

A karrier tehát: *út*. Mindenki szeretné megjárni. Mert mindenki magasabban szeret meghalni, mint ahol született. És a tömegeből mindenki szeretne a kevesek közé kerülni.

Tudom, hogy olvasóim jogosan elvárhatják ennek az útnak a térképét, a karrier titkának receptjét.

E sorok szerény írója nem is dicsekedhetik különösebben azzal, hogy ismeri a karrier titkát. Sokszámú barátai és (sajnos) kevés számú ellenségei tudják, hogy a titoknak ez a birtoklása tisztára *elméleti* jellegű nála. Kívülről tudja a receptet, de a megcsináltatáshoz nincs... izé ... szóval: tehetsége.

Vannak csökönyös elkeseredettek, akik váltig erősítgetik, hogy a karrierhez *csupán szerencse* kell, semmi más. Persze Fortunára könnyű ráfogni egy élet minden pechjét, vagy egyhangú szürkeségét! Már pedig se a valódi-, se az ál-fatalistáknak nincs igazuk. A karrierhez tehetség is kell! Ne tessék össze téveszteni: *nem munkatehetség*. Ó nem. Nem élünk romantikus korban. Nem szükséges a fanatikus hit, sem a jószándék, s em az, hogy valaki tehetséges legyen, mint mérnök, tisztviselő, orvos, kereskedő, író vagy táncos.

A karrierhez különleges *karriertehetség* kell. Némiképen hasonló ez a stratégiai tehetséghez.

Aki igazán sokra akarja vinni, az legyen jó stratégia.

Tisztában kell lennie a társadalmi hadállásokkal. Mindenütt. Egy kisebb társaságon belül épúgy, mint annál a vállalatnál, amelynek alkalmazottja és ahol előre akar jutni. Sportnyelven szólva: helyezkedni kell. És aztán felismerni a lélektani pillanatot, a pillanatnyi helyzetet, az »alkalmat«, kihasználni a helyzeti energiát. Nagyobb méretekben az ilyen alkalmat *konjunktúrának* nevezik. A politikában így is: jó atmoszféra.

Nemcsak tőzsdei konjunktúra van és gazdasági fellendülés. Az igazi karrierfi csődben és összeomlásban is talál konjunktúrát, amint erre fővárosunkban is meggyőző példák vannak. De lehet konjunktúrája például egy személynek is, akivel ajánlatos jóban lenni. Vagy akár egy eszmének, ami persze koronként változó. De lehet konjunktúrája még valami tömegpszichózisnak is. Axel *Munthe* önéletrajzában minden karrierre vágyó orvosnak kész receptet adott.

Az első feltétel tehát: kiszimatolni a léggörs az események és helyzetek pulzusán tartani a kezét. A kétségbeesettek vigasztalására mondom, hogy egyetlen másodperc alatt változnak meg sorsok. És mindenkinek az életében van legalább egy olyan másodperc, amelyet nem szabad kihasználatlanul hagyni. Ezek az élet nagy »gólhelyzetei«. Aki elmulasztotta berúgni sorsának labdáját, sokáig, talán örökké szaladgálhat, amíg megegyeszer olyan gólhelyzethez jut.

Ugyancsak a kétségbeesettek vigasztalására szolgáljon az a tétel is, hogy nincsenek reménytelen helyzetek. Csak fáradt emberek vannak. Mindenki találhat tízezreket, akik boldogok lennének,

ha átvehetnék a sorsát. Ebből akár felállíthatnánk a társadalmi relativitás szép törvényét: ami az egyiknek kibírhatatlan rossz, a másiknak elérhetetlen álmom.

Mi kell még a karrierhez? Jó modor, kevés szív. Jó ruha, erőszakosság, legalábbis fáradhatatlanság. Alkalmazkodóképesség, hízelegni tudás. Elsőrendű fontosságú: pontosan tudni, hogy *kinek* kell hízelegni. Kárba veszett fáradság és az ízlési szerv hiábavaló koptatásával járhat a rossz helyezkedés, egy rossz helyre leadott hízelgés. Erre nagyon kell vigyázni, mert az ilyesmi már sokszor tört derékban ketté szépen ívelő pályákat. Aztán fellépés is kell, sőt az is, amit Pesten »felvágás«-nak neveznek.

Jó külsővel kell rendelkezni. Ez a sarkigazság azonban inkább a hölgyekre vonatkozik, mert csekélyszámú példáktól eltekintve, gyakran látjuk, hogy a jókülsőjű, tetszetős mozgású aranyifjak, makaróni-emberek (hosszúk és belül üresek), mint nyug. zsigolók végzik életüket.

A hölgyek karrierjéhez hozzátartozik annak a közhelynek szemmeltartása is, hogy »ne menj a szíved után, taposd le az érzelmeket, fő az érdek«. (Ha még eddig nem írták meg, ingyen átengedve slágerszerzőknek.)

Kell tudni még: imponálni és ... megalakítani.

(Habár ... ankétokra bízom annak eldöntését, hogy mihez kell több megalkuvás: a karrierhez-e vagy a szürke élethez?)

A karriereknek egyik speciális fajtája: a feltűn ésés karrier. Szemben a »lépcsős« karrierrel. Lehet ugyanis hirtelen kiugrani a szürkék tömegéből. Például egy ötlettel. Vannak termékeny ötletek

(lásd technika) és terméketlen ötletek (lásd politika),

A kevésbé válogatósak ötlet nélkül is feltűnhetnek. Egy ilyen, nem éppen rokonszenves feltűnési mód, mondjuk: nagy közönség előtt, szerelmi ügyből kifolyólag »tettleg inzultálni«, egy közszereplő férfit és utána párbajozni vele. Ez persze merész és kockázatos vállalkozás, de biztos feltűnést jelent és esetleg a szembenálló pártban még karriert is. Jobb és kevésbé kockázatos: ugyanahhoz a közszereplő férfiúhoz — dörgölözni.

Akik eltökélték magukban, hogy karriert csinálnak, általában nem nagyon válogatják meg az eszközöket, inkább csak az esztétikára, a ktilszínre ügyelnek. Mert a karrier utáni vágy olyan elsődleges ösztön, akárcsak a létfenntartás (a kenyér utáni törtetés), a fajfentartás (másszóval szerelem) és az életösztön (egészség).

A karrier-regény vagy színdarab azért örökké a leghálásabb, mert a legősibb, legtermészetesebb ösztönöket és vágyakat csiklandozza. Napóleonnal nem azért írtak össze annyi szépirodalmat, mert a nagyközönséget hadvezéri tettei vagy nem is különleges szerelmei érdeklik. Napoleon figurájában az a hátborzongatóan szép, hogy korzikai ügyvéd fiából lett Európa ura és császár.

Az ilyen szédületes ívű karrierrek szinte irreálisan, hihetetlenül hatnak. Realitásukat még az sem bizonyítja a primitívebb tömeg előtt, hogy mint minden forradalmi korban, manapság is len-

dülnek majdnem hasonló karrierek. Realitásukat, elfogadhatóságukat csak egy biztosítja: a tudat, hogy ez valóban így volt. A történelem.

Annál közelebb állnak a nagyközönség szívéhez a »mindennapi élet karrierjei«, amelyekben saját kispolgári álmainak megvalósulását látja. Ilyen például a vezérigazgató és gépírókisasszony elnyűtt házassági története.

Pedig ez sem reális. Sokkal egyszerűbb, természetesebb, valószínűbb, mint Napoleon, vagy akár Dubarry és Pompadour karrierje, életszagúbb is, csak éppen nem a valóságos élet. Nem kell különösebb cinizmus annak megállapításához, hogy a rideg életben nem igen szokták feleségül venni igazgatók a félretaposott sarkú gépírólányt. Szemet vetnek talán rá, ha már ugyan észreveszik, mint nőt, de inkább az történik meg, hogy ha nem hajlandó, úgy létszámon csökkentik, hogy na!

De az életnek ez a valóságos története kinek tetszenék színpadon vagy könyvben? ..

A karrier imponál. Sokkal jobban imponál és egyszersmind sokkal több irigyet is termel, mint a született jólét és hatalom.

Vegyük csak sorjába, milyen karrierek vannak.

Mindenekelőtt van: *politikai* karrier. E téren nemcsak a magukkal ragadó nagy szónokoknak, hanem a középszerűségnek is óriási jövője van. A figyelő szem azt látja, hogy a vezéregyéniségeken kívül, biztos karriert csinálnak a jó modorú, jó családból származó, meglehetősen ártalmatlan politikusok, meg az a típus, amelyik szívesen nyitja nagyra a száját a hordón. A vezetőegyéniségek ugyanis önvédelmi okokból ilyenminőségű barátokkal bátyázzák körül magukat, ilyeneknek adnak hatalmat, ha nem akarják, hogy azt a hatalmat egyszer ellenük használják fel.

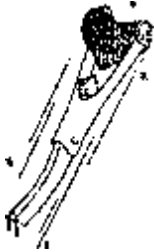
A *tudományos*, a *művészeti*, a *társadalmi* és a *gazdasági* karrier-típusoknak meglehetősen nagy érintkezési felületük van a politikával. Ezért van az, hogy — csekély kivétellel — a tudományos, a művészeti, a társadalmi és a gazdasági élet vezetői is felcserélődnek a politikai irányok vagy kormányok változásával. Amiből viszont az következik, hogy nem elég: nagyot alkotni...

Előnyös, sokak által kedvelt és örökké divatos karrier-fajta: a *meggazdagodás*. Legegyszerűbb módja az, hogy mások pénzét kell megszerezni, anélkül, hogy a büntetőtörvénykönyvvel összeütközésbe kerülnénk. Ehhez tehát ajánlatos némi jogi tanulmány is, vagy legalább egy állandó jogtanácsos alkalmazása ...

Ezeket a karrier-típusokat tessék tetszés vagy orvosi előírás szerint kombinálni, permutálni és variálni.

A *foglalkozási-karriert* manapság nem viselik. (Az olyasmit például, hogy a statisztából sztár, a díjnokból szép lassan vezérigazgató lesz.)

A történelem tanulsága szerint mindegyik-féle karrierhez legközelebb *a szerelmi út vezet.*

Vannak aztán kimondottan szerelmi-karrierok és ezek között elsősorban a *házassággal* megpecsétettek. Az álmoskönyv szerint: befolyásos és gazdag após vejének lenni jó. Állástalanból gyárigazgatóvá vedleni szintén jó, képviselői mandátumot átvenni, az is jó.

A *mezaliansz* általában igen kedvelt formája a karriernek. Már-mint azok kedvelik, akikre a mezaliansz vonatkozik. És mégis a másik fél köti...

A karrierhez *eltökélttség* szükséges.

Tizennyolcadik és huszonnegyedik életéve között mindenki elhatározza, hogy karriert csinál. Azután elfárad, megalkuszik.

Vannak idült karrierre vágyakozók, akik nem fáradnak el. Övök a jövő.

Az ilyenek vagy a *felúnéses* vagy a *lépcsős* karrier pillanatait lesik.

A lépcsős társadalmi karrierre előttem áll egy *szép példa*. Sürgönystilusban: barátomat lehúzták a röghöz kötött szálak. Tehát kiment külföldre. Két hét múlva összebarátkozott egy lánnyal. Elment a családjához vacsorára. Volt ott *egy gazdag ember: a díszvendég*. Egész este azzal foglalkozott, lekötötte kedves humorával, idegen akcentusával. A következő héten már ahhoz volt hivatalos. A lányos házhoz többé nem ment. A gazdagnál is volt

egy díszvendég: politikus. (Mindenütt van egy díszvendég.) Most ahhoz sodródott és pár nap múlva az hívta meg. A gazdaggal azontúl nem érintkezett. A politikai vacsorán már volt báró, sőt gróf is. Velük foglalkozott. És így tovább. Néhány hónap múlva már *kizárólag lordok társaságában* lehetett látni. Alsóbb néposztály nem érdekelte. Hercegnőt vett feleségül. A pesti kereskedő-papa beleegyezését adta a házassághoz ...

Ez az ember karrierre termett! Mert *karrier-tehetsége* van.

Kiegészítés: Fejtegetésemhez hozzátartozik annak megállapítása, hogy a mai kor levegője különösen alkalmas karrier-palánták gyors fejlesztésére. A hendikep-versenyben éppen csak a túlbecsületes, a túlelkiismeretes és a túlérzékeny gyomrú indul előny nélkül.

Befejezés: A karrier vége azelőtt száműzetés volt vagy nyomor, vagy szép, irigyelt halál a csúcsponton, esetleg a csatamezőn.

Manapság, a gyors és indokolatlan karrierek korában, egy kevésbé romantikus vég a leggyakoribb: *a díszsírhely.*

Még életében kapja meg a karrierfi.

Finomabban úgy is nevezik: kitüntetés, cím, rang.

